

A CASTAÑA, UN PRODUCTO CON FUTURO

Xesús Quintá*

Alibos Galicia S.L.

Castañas peladas e conxeladas.

Até hai poucas décadas, a castaña foi un alimento esencial para os galegos e os seus animais, principalmente até o inicio do cultivo da pataca e logo en épocas de fame como as da guerra civil española e a posguerra. Foi un habitual na cociña dos nosos avós, no caldo, cocidas con leite, coa carne, no cocido... Era frecuente que se plantasen castiñeiros no perímetro dunha finca a labradío ou nas beiras dos camiños, con diferentes variedades, unhas máis temperás e outras máis tardías, para prolongar ao máximo a dispoñibilidade de froito para o consumo. Mais o que daquela era unha boa estratexia para o autoconsumo, tradúcese hoxe nun problema de falta de homoxeneidade nas castañas, xa que os lotes compóñense, na meirande parte de casos, de variedades mesturadas.

A orientación prioritaria da política forestal nas últimas décadas non axudou á mellora destas deficiencias. Aposouse, como ben sabemos, por árbores de crecemento rápido para a produción unicamente de madeira, con gastos de plantación e mantemento altos, aos que habería que sumar os gastos da prevención e extinción dun lume que se propaga con dilixencia neste tipo de plantacións. Pola contra, o castiñeiro é unha frondosa con menor risco se manexamos un marco de plantación axeitado. O

Paisajes Españoles

Vista aérea da fábrica en Monterroso.

legado desta política forestal deixounos as mesmas árbores que plantaron os nosos devanceiros, máis abandonadas debido ao éxodo do medio rural galego, pero que aínda así son a base para abastecer as necesidades, tanto de consumo de castaña en fresco como da numerosa industria transformadora galega.

Alibos e o resto do sector da castaña, vimos loitando desde hai máis de dez anos, dentro da Asociación Proagrosilga, por un cambio na mentalidade repoboadora dos propietarios das terras e na da xestión de axudas procedentes da Administración. O noso maior logro foi acadar o recoñecemento europeo para a castaña do país a través da Indicación Xeográfica Protexida Castaña de Galicia, hai agora case dous anos. Agardamos que esta sexa a ferramenta que permita dar o pulo definitivo ao sector produtivo e á súa organización, como o foi no caso das Denominacións de Orixe, por exemplo, de viños ou carne.

Nós podemos dicir, e non o dubidamos, que temos solucións para frear o despoboamento rural, para xerar novas rendas aos agricultores, para o aproveitamento dos terreos abandonados, en definitiva, para a revitalización das zonas máis deprimidas da montaña lucense e ourensá onde a produción de castaña de calidade é viábel.

Tendo en conta que a castaña é un produto natural, altamente valorado no mercado internacional e cuxa exportación e consumo cobra cada día maior importancia, é para nós inexplicable, desde calquera punto de vista, que algúns anos se sufra unha produción deficitaria que non permite nin de lonxe cubrir a demanda deste produto a nivel mundial. Tanto é así, que os prezos en orixe roldan 1€/kg., e cando se trata de variedades de calidade, de bo rendemento industrial e boa aceptación para o mercado de fresco, o prezo pode acadar facilmente 1,5€/kg. Que produción agraria ten unha remuneración tan elevada? Se miramos cara aos países europeos que tamén teñen produción de castaña, veremos como, por exemplo, en Francia aos soutos denominánlles "hortos" e apostan polo seu cultivo nas comarcas de media montaña como Ardeche ou Perigord, como alternativa á gandería e a outros modelos esgotados, introducindo sistemas de rega e co marco de plantación e preparación do terreo necesarios para a recollida mecanizada.

Outro exemplo que debería darnos envexa é Portugal, onde se planifican plantacións de 2.000 Ha cada ano, desde hai 20 anos, co cal, xa van por diante de nós no ranking de países produtores de castaña.

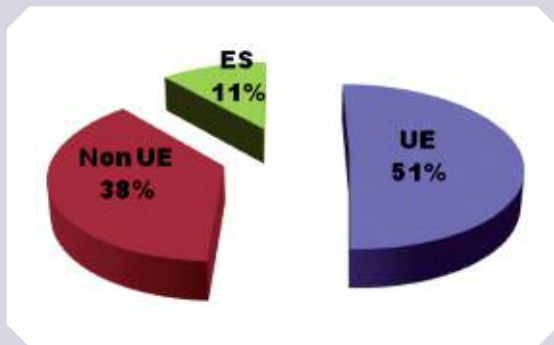
A CASTAÑA NA HISTORIA DE ALIBOS

Alibos Galicia S.L. é unha sociedade de recente creación que en outubro do ano 2006, a través do seu propietario Xesús Quintá, adquiriu os activos que a empresa CATESA-Div. Arotz, do grupo Ebro-Puleva, posuía en Monterroso (Lugo), mantendo a mesma dirección, estrutura e persoal e tornándose deste xeito, unha empresa totalmente galega. A actividade desta fábrica de Monterroso remóntase ao ano 1967, cando era Conservas Arotz S.A., e a súa actividade principal consistía no aproveitamento de cogomelos silvestres para a elaboración de conservas. Posteriormente, nos anos oitenta, orientou a súa produción cara a castaña, desenvolvendo un proceso de pelado e conxelado para o seu posterior emprego na industria internacional de segunda transformación para a elaboración de *marrón glacé*, conservas de castaña en xarope ou ao natural, cremas e purés, etc.

Desde o comezo da produción de castaña pelada conxelada, a fábrica de Monterroso foi incrementando a súa capacidade de produción até chegar a 5-6 millóns de quilos de máxima capacidade actual de pelado, producindo castañas enteiras de diferentes calibres, cachos de castaña, purés, etc.

Alibos é un dos meirandes produtores mundiais de castaña pelada e conxelada, exportando arredor do 90 % da produción a países como Francia, Reino Unido, Suíza, Xapón, EEUU, etc. Aínda que esta é a principal liña de produción hoxe en día, tamén se mantén a elaboración de cogomelos e setas silvestres, framboesa e espárrago verde, estas dúas últimas recollidas na comarca da Ulloa, onde radica a fábrica, pioneira na implantación e apoio destes cultivos novedosos na comarca. Manter o alto nivel de esixencia dun mercado tan global, require continuos investimentos en tecnoloxía e melloras nas instalacións, e nese sentido temos investido nos últimos tres anos preto de 3 millóns de euros, mantendo a ocupación dunhas 122 persoas, fundamentalmente da comarca da Ulloa.

O abastecemento da materia prima necesaria para o traballo da fábrica realízase nas zonas máis produtoras de Galiza, fundamentalmente nas provincias de Lugo e Ourense, e nas zonas limítrofes do Bierzo, Zamora e norte de Portugal. Hoxe en día, a distribución do aprovisionamento pódese establecer nun 50 % de orixe galego e o restante 50 % necesario para abastecer a fábrica recóllese nas restantes zonas produtoras da Península.

Distribución porcentual das exportacións en 2010 á UE, fóra da UE e no Estado español. (Fonte: propia)

Cando polos anos oitenta Alibos, daquela Arotz, se embarcou no pelado e transformación da castañas faciao coa variedade longal, de orixe portugués, posto que a maquinaria existente non era quen de facer un pelado industrial que obtivese un bo rendemento das variedades galegas. Hoxe en día, podemos dicir que o 50% da nosa materia prima é galega pero, lamentablemente, isto é grazas aos avances da tecnoloxía, e non a unha mellor planificación das plantacións de castiñeiro con variedades de aptitude para industrializar, polo que aínda nestes tempos as castañas galegas ofrécennos un peor rendemento industrial.

Alibos Galicia S.L.

Nova plantación de castiñeiros dentro do Proxecto Soutos.

No sector somos os principais interesados e debemos servir de exemplo, é por isto que en Alibos iniciamos un convenio, a través da Deputación de Lugo, con diferentes propietarios da provincia para rehabilitar soutos e executar a plantación de 250 Ha que pretenden ser o escaparate do que deben ser as novas plantacións feitas en Galiza, apostando por unha ou dúas variedades de calidade, planificadas para a recollida mecanizada e utilizando os tratamentos culturais axeitados.

Aínda que non todo é crítica. Tamén temos que dicir que nos últimos tempos a política das diferentes administracións con respecto ao castiñeiro está tornándose máis favorecedora e desde o sector así o agradecemos. Observamos unha maior sensibilidade cara a agricultura sostíbel que representa este cultivo e apreciamos un interese crecente debido a súa demostrada potencialidade económico-social. Esperamos que isto se traduza en recursos e facilidades para os produtores do sagrado froito do castiñeiro e, de seguro, o futuro lle devolverá á castaña o sitio que merece como o principal froito de Galiza.

* Xesús Quintá García é Xerente propietario de Alibos Galicia S.L. e presidente do Consello Regulador I.X.P. Castaña de Galicia.